

Το σταθεροποιητικό πρόγραμμα της Κυβέρνησης1. Αναγκαιότητα του προγράμματος

Από το 1981 και μετά έχουμε συνεχή υποχώρηση των παραδοσιακών αδήλων πόρων. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την αναδιανεμητική πολιτική που εφαρμόσαμε και την ταχεία αύξηση του κόστους εργασίας είχε σαν συνέπεια την μείωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, την αύξηση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών συναλλαγών με αποτέλεσμα τον διπλασιασμό του εξωτερικού δημόσιου χρέους μεταξύ των ετών 1981-85.

Η εξέλιξη αυτή του Δημόσιου χρέους δεν μπορούσε να συνεχισθεί. Ελλείμματα της τάξης των 3,3 δισ.\$ δεν είναι δυνατόν να χρηματοδοτηθούν με αποτέλεσμα η χώρα μέσα σε διάστημα 1-2 ετών να ήταν αναγκασμένη να προσφύγει στο Δ.Ν.Τ. για επαναδιαπραγμάτευση του εξωτερικού της χρέους.

Τις εξελίξεις αυτές τις ανέκοψε το σταθεροποιητικό πρόγραμμα της Κυβέρνησης το οποίο εφαρμόσθηκε μετά την 11/10/85 και κάλυψε την περίοδο 1986-87.

Το σταθεροποιητικό πρόγραμμα ήταν ένα πλήρες και συνέπές σύνολο μέτρων οικονομικής πολιτικής που αφορούσαν την:

- (α) Εισοδηματική πολιτική
- (β) Συναλλαγματική πολιτική
- (γ) Δημοσιονομική πολιτική
- (δ) Νομισματοπιστωτική πολιτική

Κεντρικός στόχος των μέτρων οικονομικής πολιτικής ήταν ο περιορισμός της καταναλωτικής δαπάνης και μέσα από την μείωση της ζήτησης και του κόστους εργασίας η δραστική μείωση του πληθωρισμού στην περίοδο 1986-87.

Σήμερα 20 μήνες περίπου μετά την εφαρμογή του προγράμματος είναι δυνατή μία αξιολόγηση σε ότι αφορά την ορθότητα των μέτρων καθώς επίσης και την αποτελεσματικότητα των μέτρων.

2. Εφαρμογή των μέτρων

(α) Εισοδηματική πολιτική

Η εισοδηματική πολιτική μπορεί να χαρακτηριστεί σαν απόλυτα επιτυχής τόσο στον σχεδιασμό της όσο και στην υλοποίηση της. Η πολιτική που εφαρμόστηκε κατάφερε να μειώσει σημαντικά τον ρυθμό αύξησης του κόστους εργασίας (από 19,3% το 1985 σε 13,0% το 1986 και 10,0% το 1987) μείωσε σημαντικά το διαθέσιμο εισόδημα των μισθωτών και εργατών αλλά δεν κατάφερε να κάμψει την καταναλωτική δαπάνη των ιδιωτών. Έτσι το 1986 η ιδιωτική κατανάλωση των ιδιωτών αυξήθηκε σε σταθερές τιμές κατά 0,8% και για το 1987 είναι πολύ αμφίβολο εάν η προβλεπόμενη μείωση στην ιδιωτική κατανάλωση κατά 1,2% πραγματοποιηθεί. (Οι εξελίξεις μέχρι στιγμής στον δείκτη αξίας λιανικών πωλήσεων δεν δικαιολογούν την προβλεπόμενη μείωση).

Οι λόγοι που προκάλεσαν την εξέλιξη αυτή στην ιδιωτική κατανάλωση είναι:

(ι) Οι ιδιώτες προτίμησαν να μειώσουν την ροπή για αποταμίευση παρά την κατανάλωση τους. Έτσι, το 1986 η μέση ροπή για αποταμίευση μειώθηκε κατά 5 περίπου ποσοστιαίες μονάδες ενώ για το 1987 η μείωση στην μέση ροπή εκτιμάται ότι θα είναι 2-3 ποσοστιαίες μονάδες.

Η μεγάλη αυτή μείωση στην μέση ροπή για αποταμίευση δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθεί. Προφανώς τα νοικοκυριά δεν πείσθηκαν για την κρισιμότητα της κατάστασης και θεώρησαν την περικοπή του πραγματικού τους εισοδήματος σαν φαινόμενο παροδικού χαρακτήρα.

Στο σημείο αυτό η Κυβέρνηση φέρει ένα σημαντικό μέρος της ευθύνης διότι δεν μπόρεσε να πείσει τους ιδιώτες τόσο για την αναγκαιότητα των μέτρων όσο και για την κρισιμότητα της κατάστασης στην Ελληνική οικονομία.

(ιι) Πέρα από την εισοδηματική/πολιτική που επηρέασε άμεσα τα εισοδήματα των μισθωτών και εργατών, τα λοιπά εισοδήματα, όπως το αγροτικό εισόδημα, οι πρόσοδοι περιουσίας και επιχειρηματικής δράσης των ιδιωτών κλπ. δεν ελέχθησαν όσο θα έπρεπε και πολύ περισσότερο δεν φορολογήθηκαν κατάλληλα σύμφωνα με τους νόμους του κράτους.

Στα εισοδήματα αυτά εστιάζεται ο κύριος όγκος της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας. Έτσι η ρευστότητα της οικονομίας διατηρήθηκε σε υψηλά επίπεδα, ενώ συγχρόνως ο Κρατικός προϋπολογισμός είχε σημαντικές απώλειες εσόδων. Βέ-

βαια το πρόβλημα της φοροδιαφυγής είναι στη βάση του διαθρω-
τικό και η αντιμετώπισή του δεν είναι ευχερής, οπωσδήποτε
όμως οι προσπάθειες που έγιναν και τα αποτελέσματα που είχα-
με δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν σαν ικανοποιητικά.

(ιιι) Διάφοροι εξωγενείς παράγοντες όπως το ατύχημα του Τσερνόμπιλ,
η εισαγωγή του Φ.Π.Α. διατήρησαν την καταναλωτική δαπάνη σε
υψηλά επίπεδα και κατά συνέπεια μείωσαν την αποτελεσματικό-
τητα της εισοδηματικής πολιτικής που ασκήθηκε.

(β) Συναλλαγματική πολιτική

Στο σύνολο της η συναλλαγματική πολιτική που εφαρμόσθηκε στην
περίοδο 1986-87 ήταν σωστή και εφαρμόσθηκε με συνέπεια. Το μό-
νο συζητήσιμο θέμα είναι αν θα έπρεπε να γίνει υποτίμηση στις
11/10/85 ή μια ταχύτερη διολίσθηση. Η υποτίμηση δημιούργησε ένα
σχετικό κλίμα που δεν βοήθησε στην επιτυχία των στόχων του στα-
θεροποιητικού προγράμματος. Και τούτο διότι η υποτίμηση δημιούρ-
γησε προσδοκίες στους ιδιώτες ότι επίκειται και νέα υποτίμηση
στους προσεχείς μήνες. Αποτέλεσμα των προσδοκιών και της ψυχολο-
γίας του κοινού ήταν να στραφούν οι ιδιώτες στην κατανάλωση
προκειμένου να προλάβουν μελλοντικές ανατιμήσεις.

Με την συμπεριφορά τους όμως αυτή οι ιδιώτες συνέβαλαν:

(ι) Στο να μειωθούν όλα σχεδόν τα αποθέματα που είχαν συσσωρευ-
θεί κατά την διάρκεια του 1985 με αποτέλεσμα μην υπάρξει
μείωση στις εισαγωγές το 1986 ακριβώς επειδή τα αποθέματα
των επιχειρήσεων μειώθηκαν κατά το τελευταίο τρίμηνο του
1985.

(ιι) Η υπερβάλλουσα ζήτηση που ήταν συνέπεια της υποτίμησης σε
συνδυασμό με την απότομη αύξηση της τιμής των εισαγομένων
έκανε το στόχο του πληθωρισμού για το 1986 ανέφικτο.

Πέρα από τις παραπάνω παρατηρήσεις γεγονός είναι ότι το έλ-
λειμμα του Ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών το 1986 περιορί-
σθηκε στα 1,7 δισεκ.\$ από 3,3 δισεκ.\$ το 1985.

Εάν λάβουμε υπόψη ότι το 1986 η τιμή του \$ υποχώρησε σημα-
ντικά έναντι της ECU και του γιέν, τότε καταλήγουμε στο
συμπέρασμα ότι η βελτίωση στο Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών
σε πραγματικούς όρους, ήταν ακόμα πιο σημαντική. Ένα μεγά-
λο μέρος της βελτίωσης αυτής οφείλεται βέβαια στην μείωση
της τιμής των υγρών καυσίμων

Για το 1987 ο στόχος του 1,25 δισ.\$ στο έλλειμμα του Ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών με τα στοιχεία που υπάρχουν (α' τετράμηνο του έτους) δεν θεωρείται επιτεύξιμος.

Διάφοροι ενδογενείς και εξωγενείς παράγοντες που εμφανίσθηκαν κατά το α' εξάμηνο του έτους προκάλεσαν την διεύρυνση του ελλείμματος του Ισοζυγίου. Ένας από τους λόγους αυτούς ήταν και η εξέλιξη των ελλειμμάτων του Δημόσιου τομέα. Επειδή ακριβώς τα ελλείμματα δεν κινήθηκαν στα προϋπολογισθέντα επίπεδα η συνολική ζήτηση της οικονομίας δεν περιορίσθηκε αρκετά.

(γ) Δημοσιονομική πολιτική

Βέβαια ο περιορισμός των ελλειμμάτων του Δημοσίου δεν είναι εύκολο να πραγματοποιηθεί. Το 1986 η αύξηση των πιστώσεων του τακτικού προϋπολογισμού περιορίστηκε στο 22,5% έναντι 34,5% του 1985. Για το 1987 (σύμφωνα με τα στοιχεία του προϋπολογισμού) η αύξηση των πιστώσεων προβλέπεται να περιοριστεί στο 19,6%.

Οι κύριοι λόγοι που επηρεάζουν αυξητικά τις δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού το 1987 είναι η μεγάλη αύξηση των πιστώσεων για επιχορηγήσεις και η αύξηση των δαπανών για την εξυπηρέτηση του Δημόσιου χρέους. Εάν αφαιρεθούν οι δαπάνες αυτές τότε η αύξηση των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού περιορίζεται στο 12%, ο ρυθμός αυτός είναι κατά πολύ μικρότερος από τον προβλεπόμενο ρυθμό πληθωρισμού σε μέσα ετήσια επίπεδα (15%). Τα στοιχεία αυτά δείχνουν την προσπάθεια αλλά συγχρόνως και στα προβλήματα που υπάρχουν στην μείωση των ελλειμμάτων. Πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε να κινηθούν οι δαπάνες τα προϋπολογισθέντα επίπεδα. Τυχόν υπέρβαση στις δαπάνες θα έχει σαν συνέπεια την αύξηση του πληθωρισμού γεγονός που θα σημάνει νέες πιέσεις για αύξηση των δαπανών και έτσι ο φαύλος κύκλος θα συνεχίζεται.

Τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού το 1986 αυξήθηκαν κατά 31% για το 1987 η πρόβλεψη για αύξηση των εσόδων κατά 26,5% το 1987 μπορεί να θεωρηθεί σαν αρκετά αισιόδοξη.

Οι προβλέψεις αυτές πρέπει να πραγματοποιηθούν ανεξάρτητα από το πολιτικό κόστος που συνεπάγεται η εκτεταμένη πάταξη της φοροδιαφυγής και η είσπραξη του συνόλου των εσόδων από τον Φ.Π.Α. Δεν είναι υπερβολή να τονισθεί ότι σε μεγάλο βαθμό η

επιτυχία του σταθεροποιητικού προγράμματος θα εξαρτηθεί από το εάν και κατά πόσο θα πραγματοποιηθούν τα προβλεπόμενα έσοδα του προϋπολογισμού.

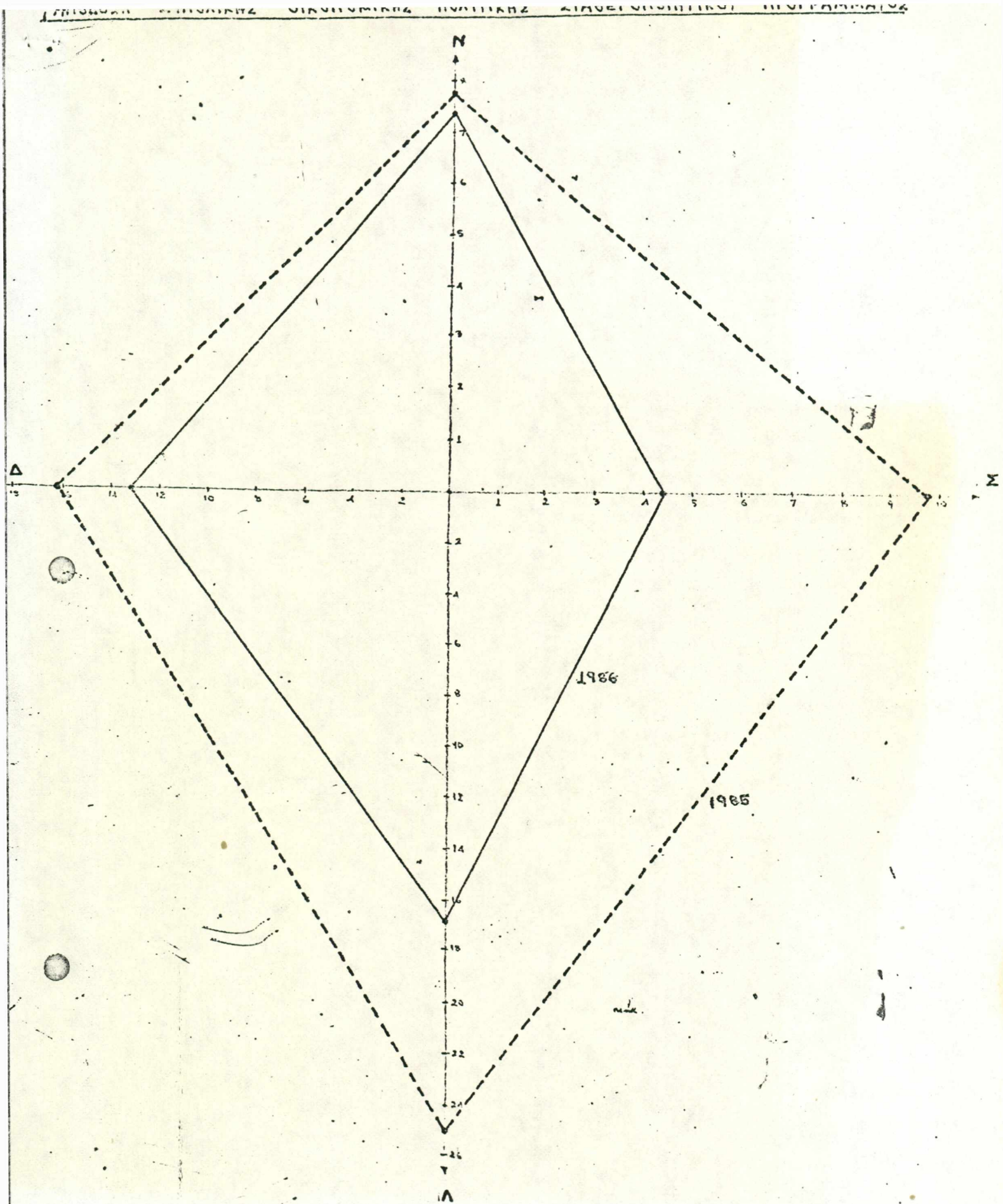
(δ) Νομισματοπιστωτική πολιτική

Οι βαθμοί ελευθερίας στην άσκηση αποτελεσματικής νομισματικής πολιτικής περιορίζονται σημαντικά από τις εξελίξεις στα Δημοσιονομικά και μακροοικονομικά μεγέθη της χώρας.

Πέρα όμως από ανωτέρω οι εξελίξεις στην συνολική προσφορά του χρήματος (M₃) και την ρευστότητα της οικονομίας ήταν συνεπείς με τους στόχους του νομισματοπιστωτικού προγράμματος.

Περί τα μέσα του 1986 ο ρυθμός αύξησης του (M₃) είχε περιοριστεί σε 21,9% από 27,3% που ήταν στο τέλος Δεκεμβρίου του 1985. Επειδή όμως ο ρυθμός αυτός (21,9%) υπερέβαινε τον στόχο του προγράμματος ελήφθησαν τον Ιούνιο του 1986 διορθωτικά μέτρα με αποτέλεσμα να επιβραδυνθεί σημαντικά η αύξηση της προσφοράς χρήματος κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους. Έτσι σε ετήσια βάση το 1986 η προσφορά χρήματος αυξήθηκε κατά 19,2%. Οι καθαρές δανειακές ανάγκες του Δημόσιου τομέα το 1986 περιορίστηκαν στο 761,5 δισεκ.δρχ. έναντι 809,9 δισεκ.δρχ. το 1985. Σαν ποσοστό Α.Ε.Π. είναι 13,7% το 1986 έναντι 17,6 το 1985. Παρά την επιτυχία του στόχου το ποσοστό αυτό ^{είναι} πολύ μεγάλο συγκρινόμενο με τα αντίστοιχα των χωρών της Ε.Ο.Κ.

Ως προς το θέμα της πιστωτικής πολιτικής προς τον ιδιωτικό τομέα σημειώνεται ότι κατά την περίοδο εφαρμογής ενός σταθεροποιητικού προγράμματος δεν είναι συνετή μια πιστωτική επέκταση μεγαλύτερη του πληθωρισμού. Μια αλόγιστη πιστωτική επέκταση αντιβαίνει συνεπώς στο βασικό στόχο της μείωσης του πληθωρισμού. Στα πλαίσια αυτά η πιστωτική επέκταση στον ιδιωτικό τομέα το 1986 περιορίστηκε σε αύξηση 15,2% έναντι 19,9% το 1985, σύμφωνα και με το νομισματοπιστωτικό πρόγραμμα, ενώ για το 1987 προβλέπεται αύξηση 11%.

Ν: Ποσοστό Ανεργίας (Ερώνα Ε.Σ.Υ.Ε)

Δ: Ελλείμμα Δηροσίου τομέα (καθαρό) ταν % στο ΑΕΠ

Σ: Ελλείμμα Τρίχουσων Συναλλαγών ταν % στο ΑΕΠ

Λ: Αύξηση Λεγίτη Τίμων Καταν. από Διτεμβρίο σε Διτεμβρίο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΥΠΟΥΡΓΟΥ

Απο κ. Σιδηροπούλου
(Το Σημειώτε)